

LITERATURA

Když Noe stavěl archu, ještě nepršelo.

Z kázání kazatele malé církve v Shiprocku

V této knize jsme původně vůbec nechtěli používat poznámky pod čarou, protože mnoho běžných čtenářů je nemá rádo, ale řada zde uvedených tvrzení je tak závažná, a přitom podložená např. sociologickými či lékařskými studiemi, že omezené citování bylo nezbytné. Ve vědecké publikaci by těch citací byl skoro trojnásobek. Internetové zdroje se objevují a vyhýbají, omezili jsme je proto na minimum, i když se zřejmě bude jednat o první zdroj, po kterém čtenář sáhne, ale od toho jsou vyhledávače.

Máme představu, že každý člověk, který se připravuje na pravděpodobnou transformaci společnosti, a tím i sebe, by doma mohl mít pár knížek. Pro americké prepery je typické, že mají v garáži krabici s pomůckami a aspoň jednu knížku. V našich podmínkách by to mohla být *Ruka noci podaná* (2018, doplněné vydání 2023) či *Kurz přežití* Amara Ibrahima (2022). Pokud počítáme se scénářem chudnutí populace a větším důrazem na rodinnou soběstačnost (dílna a zahrádka), vyplatí se v antikvariátech kupovat různé návodové knižnice z 60.–80. let. Rovněž nějaký dobrý obrazový herbář a atlas hub včetně těch léčivých by neměl doma scházet.

Další seznam literatury je orientační. Obsahuje významné tituly, ze kterých je možné si podle svých zájmů sestavit vlastní knihovnu. Pokud jsme váhali, zda knihu máme do seznamu zařadit, tak jsme ji nezařadili. Čtenáře nechceme zahltit informacemi, proto uvádíme jen výběr z literatury, někdy přidáváme stručnou charakteristiku a datum původního vydání, aby bylo zřejmé, že se např. jedná o „klasický“, doplňovaný a přetiskovaný titul. Neuvěřitelná je třeba historie knihy Radoslava Šrota *1000 dobrých rad zahrádkářům*, která od roku 1963 vychází šedesát let. Bibliografické údaje z poznámek pod čarou opakujeme jen u skutečně významných prací.

Klasické české tábornické tituly:

Elstner F. A. (1959): Dobrodružnou stezkou.

Vosátka M. (1971): Encyklopedie táborníka (*možná to nejlepší, co u nás na dané téma vyšlo*).

Seton E. T. (1925): Dva divoši (*totéž méně poutavě a víc návodně v Knize lesní moudrosti*).

Fanderlík V. (1938): Skautská praxe (*po dobu několika desítek let základní skautská příručka*).

Pavlíček J. (1987): Člověk v drsné přírodě (*autor má polárnické zkušenosti*).

Minewakan (Döllinger P.) (1987): Skautská táborová kuchařka.

Henry D. Thoreau (1920): Walden aneb Život v lesích (*jedna z nejdůležitějších skautských knih, která ale rovněž ovlivnila Gándhího a další propagátory jednoduchého, soběstačného života*).

Česky vydaná literatura o připravenosti a přežívání:

- Cacutt L. (1995): Přežití. Techniky výcviku přežití elitních jednotek armád nejvyspělejších zemí světa (*jedná o dobrou, ale starší knihu pro vojáky, autor sám působil jako voják v Indočíně*).
- Ibrahim A. (2021): Kurz přežití pro děti (*docela užitečný návod na praktické, rodinné či táborové hry pro děti*).
- Vožická M. (2020): Jak přežít konec civilizace aneb Cesta k soběstačnosti (*praktická i literární kniha zaměřená hlavně na ženy*).
- Wiseman J. (1999): SAS: příručka, jak přežít (*knihy vojáka z povolání, který se danou tematikou zabýval 20 let; obsahuje návody k přežití i v tropech a chladných oblastech, což z ní dělá vhodnou armádní příručku*).
- Šmikmátor F. (2020): Potom (*užitečné, o něco rozšířené vydání knihy Ruka noci podaná*).
- Roubini N. (2023): Megahrozby (*Roubini si jako jeden z mála byl vědom příchodu krize v roce 2008, i v této poněkud pochmurné knize jsou nejlépe podané ekonomické kapitoly*).
- Koubová A., Baronová B. a kol. (2023): Odolná společnost. Mezi bezmocí a tyranií. (*akademická kniha o multisystémovém přístupu k odolnosti a kulturních narrativech, ale ne o křesdlech a mačetách*).

Preper sites: webových stránek je mnoho a jsou si podobné, navíc na sebe křížově odkazují. Země jako Írán či Ázerbájdžán mívají pozoruhodné příspěvky na YouTube často pod heslem „village life“, ale málokdy souvislé weby. Další možné hledání: outdoor, bushcraft, survival, wilderness survival. USA: the prepared, SHTF plan, off grid news, skilled survivor, organic prepper, survival life, MDCreekmore.com, urban survival site, urban survival, survivopedia. Singapur: preppers Asia. Rusko: během války s Ukrajinou se návštěvníci ruských paramilitárních webů často stávají cíli velice sofistikovaných hackerských postupů, spíš ještě počkejte. Další země: dobré stránky mají země, které se bojí krizí, např. Japonsko, Švédsko, Finsko. Česká republika: preppers.cz; rozpad.cz.

Záležitosti těla, mysli a duše:

- Adubat S. (2008): What They Were Thinking? Crisis Communication, The Bad, The Good and The Totally Clueless (*praktické příklady krizové komunikace, dobrá kniha pro tiskové mluvčí*).
- Brenner, G. H., Bush, D. H., Moses J. eds. (2010): Creating Spiritual and Psychological Resilience Integrating Care in Disaster Relief Work (*v krizi se víc lidí ptá po kaplanovi než po psychologovi*).
- Frankl V. (2016): Utrpení z nesmyslnosti života. Psychoterapie pro dnešní dobu (*základní titul o potřebnosti nalézt smysl života*).
- Glasser R. (2011): Broken Bodies, Shattered Minds. Medical Odyssey from Vietnam to Afghanistan (*takový cestopis jste v životě nečetli, vojenský lékař poutavým a přemýšlivým způsobem líčí, jak se měnila válka na příkladu zraněných vojáků*).

- Harrington A. (2008): *The Cure Within. A History of Mind-Body Medicine (tělo a mysl jsou obtížně oddělitelné).*
- Hrnčířová M. (2022): *Klidná mysl v dobách zlých (úspěšná kniha praktického psychiatra covidové a post-covidové doby, který se každodenně setkává s psychologickými potížemi).*
- Chvála V., Trapková L. (2017): *Rodinná terapie psychosomatických poruch (odolnost začíná v rodině, povinná četba pro rodiče i každého legislativce či úředníka, který má co do činění s rodinnými záležitostmi).*
- Kolář P. (2021): *Posilování stresem. Cesta k odolnosti (významný fyzioterapeut hovoří výborně, ale někdy složitě o tělu a pohybu, spíše bychom začali jeho knižním rozhovorem Labyrint pohybu).*
- Leach J. (1994): *Survival Psychology (základní dílo).*
- Le Bon G. (1895): *Psychologie davu (základní dílo).*
- Loucká P., Chvála V., Trapková L. (2014): *Žena a muž v rodině (další a trochu jiný, možná srozumitelnější pohled na věc).*
- Martin M. (1986): *Self-Deception and Morality (proč sami sebe podvádíme).*
- Miller W. I. (2002): *Mystery of Courage (dobrý úvod do otázek spojených s odvahou).*
- Pury C. L., Lopez S. J. (2010): *The Psychology of Courage. Modern Research on Ancient Wisdom (American Psychological Association vydává jedny z nejlepších knih na témata krizí, přežívání, odvahy, odolnosti apod., protože bohatá grantová agentura umožňuje výzkumy obětí teroristických útoků či válečných veteránů).*
- Siebert A. (1996): *The Survivor Personality (klasický autor).*
- Siebert A. (2005): *The Resiliency Advantage.*
- Vymětal Š. (2009): *Krizová komunikace a komunikace rizika.*
- Werner D. (1970): *Where There Is No Doctor. A Village Health Care Handbook (několik desítek let vydávaná příručka, jak svépomocí zajistit doktora v místech, kam nikdy nepřijde).*

Co se dělo a děje se světem a se společností?

V českém prostředí bych sáhl po Bártově *Civilizaci*, Tainterových *Kolapsech složitých společností* a Johnu Glubbovi (*Osudy říší – Jak zajistit naše přežití*). Určitě se vyplatí sledovat české překlady Václava Smila (*Energie*).

- Allen J. R., Hodges B., Lindley-French J. (2021): *Future War and Defence of Europe (jak si významní američtí generálové představují válku v Evropě, psáno před ukrajinským konfliktem).*
- Bárta M. (2016): *Příběh civilizace (Egypt trval tak dlouho, že umožňuje poznání toho, jak vznikají, udržují se a proč zanikají civilizace).*
- Bárta M. (2021): *Sedm zákonů. Jak se civilizace rodí, rostou a upadají (v češtině nejlepší úvod do studia civilizačních proměn, též jako film Petra Horkého).*
- Cílek V., Just T., Šuvová Z. a kol. (2017): *Voda a krajina (zadržování vody, revitalizace říčních systémů).*
- Cílek V., Hladík J. a kol. (2021): *Půda a život civilizací (význam půdy, stav půd, možnosti nápravy).*

- Čapek K. (1922): *Továrna na absolutno (román; viz též R. U. R. a Bílou nemoc)*.
- Diamond J. (2000): *Osudy lidských společností. Střelné zbraně, choroboplodné zárodky a ocel v historii (jedná se o často citovaného autora, ale jeho knihy jsou zbytečně rozvláčné a kritici upozorňují na občasné omyly z povrchnosti)*.
- Glubb J. (2023): *Osudy říší – Jak zajistit naše přežití (krátká, významná esej)*.
- Tainter J. (2009): *Kolapsy složitých společností (dnes již klasický titul)*.
- Taleb N. N. (2014): *Antifragilita. Jak těžit z nahodilosti, neurčitosti a chaosu (důležitý, ale obtížně zařaditelný a místy zdlouhavý autor)*.
- Turchin P. (2007): *War and Peace and War. The Rise and Fall of Empires (důležitá kniha o cyklech dějin, válku lze zmírnit, ale ne se jí vyhnout)*.

Odolná společnost, odolné město:

Na toto téma dnes existují desítky monografií a mnoho bezpečnostních studií, z nichž mnohé se dají volně stáhnout z internetu. Jakýkoliv výběr je zde obtížný, protože většina studií řeší určitou oblast se specifickými, např. klimatickými nebo etnickými, problémy.

- Cílek V., Ač A. a kol. (2019): *Věk nerovnováhy. Klimatická změna, bezpečnost a cesty k národní resilienci (pokus o definici a popsání resilience a její využití v různých sektorech společnosti, např. energetice a ekonomice)*.
- Drabek T. E. (2010): *The Human Side of Disaster (Drabek je dalším klasikem oboru, v této knize však odložil vědeckost a zajímají jej obrožení lidé, knihu psal pro studenty a záchranáře, obsahuje mnoho zkušeností)*.
- Hilhorst D. ed. (2013): *Disaster, Conflict and Society in Crises. Everyday Politics of Crisis Response (sborník s několika zajímavými regionálními příspěvky, z hlediska Ukrajiny je zajímavý post-konfliktní vývoj v Angole)*.
- Jackson S. (2010): *Architecting Resilient Systems. Accident Avoidance and Survival and Recovery from Disruptions (hlavní zásady výstavby odolných systémů a časté chyby)*.
- Lancaster B. (2006): *Rainwater Harvesting for Drylands and Beyond (klasický, výborný titul o sběru a zadržování vody na předměstí, malé farmě či rodinném domě, v Kalifornii součást základního vzdělání)*.
- Maida C. A. (2008): *Pathways through Crisis. Urban Risk and Public Culture (sociologická studie města v krizi, která popisuje konkrétní příklady nemocí, nepokojů, přelidnění apod. a zároveň vznik skupin, které proti nim aktivně bojují)*.
- McDonald J. (2008): *Urban America, Growth, Crisis and Rebirth (výborná kniha o poválečném americkém urbanismu, nejedná se zde o krizovou příručku, ale člověk pochopí problémy současných měst a tím získá i klíč k řešení, tedy pokud existuje)*.
- McDougall L. (2010): *The Self-Reliance Manifesto. How to Survive Anything Anywhere (typická kvalitní preperská knížka zaměřená na život a přežívání v přírodě)*.

- McPherson J., McPherson G. (2001): *Ultimate Guide to Wilderness Living* (*první autor je voják, který později organizoval kurzy přežití, zde se hlavně jedná o soubor základních „indiánských“ dovedností, jak se pohybovat v přírodě, dobrá praktická kniha s 600 obrázky*).
- Nickens E. (2010): *The Best of Outdoorsman* (*autor je především lovec, ale také je zběhlý v táboření; kniha obsahuje výběr 500 důležitých rad z časopisu Field & Stream*).
- Otto-Zimmermann, K. ed. (2010) *Resilient Cities* (*několik světových kongresů, ze kterých pochází obsáhlé, částečně použitelné sborníky, které shrnují vědecké poznání, ale víc se dozvíte z W. Ramrotha*).
- Pelling M. (2003): *The Vulnerability of Cities Natural Disasters and Social Resilience* (*průměrná kniha o tom, jak udělat města bezpečnější, na příkladu několika vesměs nepoužitelných případových studií, ale důležité je samotné nakladatelství Earthscan Publications s řadou významných – ale i nevýznamných – klimatických monografií*).
- Perrow Ch. (1984): *Normal Accidents. Living with High-risk Technologies* (*klasický titul o tom, že u složitých technologií stejně nakonec dojde k neštěstí, takže se vlastně jedná o normální, z povahy věci plynoucí nehody*).
- Perrow Ch. (2007): *The Next Catastrophe. Reducing Our Vulnerabilities to Natural, Industrial, and Terrorist Disasters* (*důležitá kniha pro bezpečnostní a protiteroristické složky, zabývá se např. zmenšováním a rozptylováním cílů, jako je energetická soustava; ptá se, zda víc je nebezpečný terorista, nebo ředitel elektrárny*).
- Pewtherer M. (2010): *Wilderness Survival Handbook. Primitive Skills for Short-Time Survival and Long-Term Comfort* (*další kvalitní, upřímná „indiánská“ příručka*).
- Ramroth W. G. (2007): *Planning for Disaster. How Natural and Man-Made Disasters Shape the Built Environment* (*kniha popisuje historické události, např. požár Londýna, zemětřesení v San Francisku, hurikán Katrina v New Orleansu, zhroutení egyptské pyramidy a další konkrétní případy městských katastrof, které bez velkých slov přinášejí porozumění tématu, je to kniha, kterou bychom doporučili běžnému čtenáři, architektům a urbanistům*).
- Rodríguez H. et al. (2007): *Handbook of Disaster Research* (*důležitá monografie o 600 stranách s příspěvky např. Charlese Perrowa a dalších klasiků výzkumů krizí*).
- Russel R. a kol. (2011): *Disaster Rules* (*základní poznatky o katastrofách stručně shrnuté v podobě pravidel*).
- Tierney K. J., Lindell M. K., Perry R. W. eds. (2001): *Disaster Preparedness and Response in the United States* (*Perry je jeden z klasiků oboru, význam knihy spočívá v tom, že provazuje osobní a institucionální resilienci*).
- Yamagata Y., Maruyama H. eds. (2016): *Urban Resilience. A Transformative Approach* (*zde se jedná o příklad vědeckého, trochu jalového přístupu, ale s dobrými citacemi*).
- FM 21-76 US Army Survival Manual (*vynikající a volně dostupné*).
- Survival, Evasion and Recovery. Multiservice Procedures for Survival, Evasion and Recovery: FM 21-76-1, MCRP 3-02H, NWP 3-50.3 (1999) (*výborná, volně dostupná vojenská příručka, která začíná naprosto klíčovým postojem: rozhodni se přežít*).

Materiály těchto institucí: FM 21-76-1 U.S. Army Training and Doctrine Command, Fort Monroe, Virginia; MCRP 3-02H Marine Corps Combat Development Command, Quantico, Virginia; NWP 3-50.3 Navy Warfare Development Command, Newport, Rhode Island; AFTT-P(I) 3-2.26 Headquarters Air Force Doctrine Center Maxwell Air Force Base, Alabama.

Potraviny, jedlé a léčivé rostliny:

Nejprve si najdeme rostlinu v edici „Medicinal and Aromatic Plants of the World 1–12“ anebo v rovněž gigantické sérii T. K. Lima „Edible Medicinal and Non-Medicinal Plants“. Pěkné knihy o bylinách napsala Marie Treben (*Zdraví z boží lékárny. Léčivé byliny, rady a zkušenosti*), Pavel Valíček (*Rostliny pro zdravý život, Rostliny proti únavě a stresu*), Wolf-Dieter Storl (*Zabradníkův rok, Léčivé rostliny a srdce, Přírodní léčba boreliózy*) a další, ale kvalitních knih je málo.

Antonín V., Jablonský I., Šašek V., Vančuríková Z. (2013): Houby jako lék (*léčivé houby jsou sice nesmírně důležité, ale tak složité, že běžnému uživateli do ruky snad ani nepatří*).

Beiser R. (2014): Jedlé rostliny v přírodě (*slušná, běžná knížka*).

Buhner S. H. (2014): Přírodní antibiotika. Alternativní způsob léčby (*světově uznávaný autor, dobrá kniha*).

Frej D., Kozumplík M., Kuchař J. (2011): Svět přírodních antivirotik (*Jiří Kuchař vydává časopis Regenerace s mnoha – často i použitelnými – přírodními recepty a odkazy na knihy*).

Hauserová E. ed. (2004): Potravinová soběstačnost.

Janča J. (1999): Můj život (*inspirativní postřehy a zkušenosti na hranici praxe a alternativy*).

Janča J., Zentrych A. J. (1992–1994): Herbář léčivých rostlin I–VII. (*asi nejdůležitější bylinář posledních let, jím bych začal, nejvíc je chválen sedmý díl s recepty*).

Kindl R. (2000): Netradiční bylinkář (*vlastní cesta a praxe bylin, podnětné*).

Mayer M. L. (2019): Eating Acorns. Field Guide – Cookbook – Inspiration Paperback (*kuchařka týkající se žaludů*).

Socha R., Jegorov A. (2014): Encyklopedie léčivých hub (*obsáhlý, zajímavý titul*).

Úlehlová-Tilschová M. (1945): Česká strava lidová (*popis lidové stravy národů střední Evropy o 600 stranách, klasický titul, který byste měli mít*).

Valíček P. (2007): Rostliny pro zdravý život (*obsahuje kapitoly o „ženšenech“ a podpůrné léčbě rakoviny, nevelká, ale důležitá kniha*).

Valíček P., Kokoška L., Holubová K. (2001): Léčivé rostliny třetího tisíciletí (*kapitoly o posilování imunitního systému, rostlinách pro seniory, diabetiky a upozornění na nebezpečné léčivky*).

Zentrych J. A. (1992): Bylinářská poradna 1–2.

Zevin I. V. (2023): Ruský herbář (*výborná kniha, ale upozorňuje i na léčebné účinky smrtelně jedovatých rostlin, jako je oměj či konvalinka, kterých je třeba se bát*).

Tradiční znalosti

- Coffey L. (2009): Backroads. Plain Folk and Simple Livin' (*příklad jedné z mnoha knih o životě ve venkovské Americe před sto lety*).
- Davis C. (2019): The Lost Ways (*kniha o životě před 150 lety obsahuje třeba recepty, jak námořníci v 18. století dokázali, aby se jim nezkazila voda*).
- Davidson J., Hansen M. V. (2010): Simpler Living (*tradiční, praktická příručka; české knihy podobného zaměření obsahují sotva desetinu informací oproti americké klasice*).
- Emery C. (1974): The Encyclopaedia of Country Living (*obsáhlá kniha o všem, co potřebujete k životu na zapadlé farmě, naprostá americká klasika*).
- Gehring A. R. (2014): Back to Basics. A Complete Guide to Traditional Skills (*jedna z nejčastěji vydávaných knih o životě na farmě*).
- Horwitz E. L. (1974): Mountain People, Mountain Crafts (*jezdíme do Banátu, abychom zjistili, jak žili naši předkové, kteří se tam vystěhovali, ale oni také odešli např. do Appalačských hor, i když tam přicházeli hlavně Skoti a Irové*).
- Johnson J. M. (2011): Old-time Country Wisdom and Lore. 1000 Traditional Skills for Simple Living (*V USA jednak došlo k renesanci zájmu o indiánské techniky života v přírodě, jednak o bělošské zkušenosti z malých farem, kde se zachovaly i ty zvyky z evropského venkova, které v Evropě zanikly*).
- Hunt W. B. (2016): Jak postavit a vybavit srub.
- Seymour J. (2001): The Forgotten Arts and Crafts (*vyložené milá, dobře ilustrovaná kniha s mnoha dokumentárními fotografiemi třeba na téma, jak uplést košík, udělat dveře do chlěva, postavit chalupu a pokrýt ji došky, něco mezi praxí a kulturní antropologií, další kniha „k nezaplacení“*).
- Seymour J. (1976): The Self-Sufficient Life And How To Live It. The Complete Back-To-Basics Guide (*kniha je v USA považována za klasický titul, další významné autorovy knihy se týkají zapomenutých řemesel a chvály země*).
- Storey Books eds. (2004): Country Wisdom and Know-How. Everything You Need to Know to Live Off the Land From the Editors of Storey Books (*úplně neuvěřitelná kniha s 3000 stranami, 1900 obrázky, 8000 návody na všechno od pečení chleba po stavbu budky pro netopýry, přesto bych dal přednost Emeryové nebo Seymourovi*).
- Whole Earth Catalog (*nepravidelný projekt hlavně z let 1968–1972, který Steve Jobs přirovnal k papírovému Google, kulturně pozoruhodné*).

Poznámka: praktické návody jsou možná nejzajímavější. Mnoho knih popisuje dobré a asi i správné cesty, jak myslet a jak se chovat, ale ukazuje se, že když začnete věci dělat rukama a starat se třeba o dobytek nebo jen o salát, dostavují se tyto znalosti automaticky. Nějaká inteligence sama od sebe proudí skrz věci, byliny, zvířata a naše ruce.

Zdroje ke kybernetické odolnosti:

Literatura k jinak dobře ozdrojované kapitole J. K. Šípka o kyberbezpečnosti byla z důvodů rozsahu knihy vypuštěna, na vyžádání je k dispozici u editora knihy.